

GRAND CURTIUS

AFDELING WAPENS DE HOOGTEPUNTEN

BURGERWAPENS

NL

SAMENVATTING

Een poging tot een definitie	3
Klein lexicon	5
De geschiedenis van de wapenindustrie van Luik	6
De collectie van het Wapenmuseum	9
Bijzondere wapens	10
• Pistool met radslot en dubbele loop van Lodewijk XIII	10
• Pistool van Nicolas Noël Boutet	11
• Set pistolen in kist voor de Wereldtentoonstelling van 1889 in Parijs	12
• Le rapide (de snelle)	13
• Anson en Deeley geweer	13
• B25 Browning gegraveerd door Félix Funken	14
• Grendelgeweer type Mauser	15
• Borchardt C-93	16
• Glock	17
Legendarische wapens	18
• Pistool met de lopen boven op elkaar	18
• Deringer	19
• <i>Express</i> : de karabijn van de safaris	20
• Winchester-karabijn	21
• Walther PPK	22
• Colt M1911 pistool	23

EEN POGING TOT EEN DEFINITIE

Een vuurwapen is een instrument waarmee een of meerdere projectielen kunnen worden gelanceerd in een bepaalde richting en over een bepaalde afstand door gebruik te maken van de kracht van gassen die vrijkomen bij de ontploffing van een chemische substantie.

Door de eeuwen heen werden verschillende ontstekingsmechanieken ontwikkeld met als doel maximale effectiviteit, gebruiksgemak en veiligheid met zo weinig mogelijk nadelen. Draagbare wapens kunnen bijvoorbeeld worden ingedeeld in wapens waarbij de lading plaatsvindt via de mond van het wapen (1400-1850) of via de kulas (na 1850).

***Lontslot**

De ontsteking van de eerste vuurwapens met buskruit gebeurde door een aangesloten lont met de hand voor de buis met buskruit te houden. De lontsloten, de eerste soort mechaniek die gebruikt werd om vuurwapens veiliger te maken, werden ontwikkeld in het begin van de 15e eeuw en bleven in gebruik tot omstreeks 1720, terwijl er intussen ook al andere ontstekingsmechanieken werden toegepast.

Aan het slot is een S-vormig onderdeel bevestigd, de serpentijn waarop de aangestoken lont wordt bevestigd. Dankzij de mechaniek kan de schutter de serpentijn laten draaien zodat het buskruit in de laadpan aangestoken wordt. Via het zundgat (het kanaal tussen de laadpan en de basis van de loop) kan de vlam bij het buskruit komen.

***Radslot**

Deze complexe mechaniek waarvan de uitvinding soms wordt toegeschreven aan

Leonardo da Vinci verscheen in het begin van de 16e eeuw en lijkt op de mechaniek van een klok. Een voordeel was dat het hiermee mogelijk was om wapens te vervoeren die al geladen waren en schietklaar.

Op het slot zit een metalen getande schijf (het rad) die door middel van draaien in beweging wordt gebracht door een veer met ketting. Het rad schraapt langs pyriet (ijzerkies) dat wordt vastgehouden door de haan van het geweer. Het schrapen van het wiel tegen het pyriet veroorzaakt een vonkenregen waardoor het buskruit in brand wordt gestoken.

***Vuursteenslot**

In de 16e eeuw verschijnen er meer eenvoudige mechanieken gebaseerd op hetzelfde principe als dat van een aansteker. Een afgeschuind stuk vuursteen dat vastgehouden wordt door de haan, stoot op een metalen onderdeel (batterij) wanneer er druk op de trekker wordt uitgeoefend. De schok produceert een vonkenregen die in de laadpan terecht komt waar het buskruit in zit, terwijl de klep van de laadpan opengaat. Dit systeem dat betrouwbaarder is dan een lontslot en zuiniger dan een radslot zal gedurende meer dan twee eeuwen in heel Europa gebruikt worden.

***Percussieslot**

Dankzij de ontwikkeling van de scheikunde in de 18e eeuw, ontdekt men de explosieve eigenschappen van kwik- en zilverfulminaat. Daardoor wordt vanaf het begin van de 19e eeuw het buskruit in vuurwapens vervangen door fulminaat. Wat betreft de mechaniek wordt de haan vervangen door een hamer die op een slaghoedje slaat waarin de munitie zit.

***Laden via de kulas**

Het systeem van het laden via de kulas was al langer bekend maar zolang het probleem van verstopping van de kamer aan schutterskant niet kon worden opgelost werd dit systeem nooit populair. Maar belangrijke uitvindingen zoals patronen met een bodem van uitzetbaar metaal zorgen ervoor dat dit systeem zich verder ontwikkelt in de tweede helft van de 19e eeuw. Het toenemend gebruik van patronen leidt tot een veelvoud aan wapens zonder zichtbare haan, even als de ontwikkeling van het vergrendelingssysteem (achtereenvolgens sluiting, percussie, opening en uitwerpen van de lege patroonhuls) en het repeteersysteem (door de handmatige bediening van de vergrendeling kan een gebruikte patroonhuls worden uitgeworpen en munitie worden verplaatst van de lader naar de loop).

***Automatische wapens**

Aan het eind van de 19e eeuw verschijnen wapens waarmee salvo's kunnen worden afgevuurd door eenvoudig druk uit te oefenen op de trekker. Dit systeem, dat door militairen wordt gebruikt, maakt gebruik van de terugslagkracht of de gassen die vrijkomen bij de verbranding van het kruid. De semi-automatische geweren, die ook steeds meer door militairen gebruikt worden, maar soms ook jachtgeweren werken volgens hetzelfde principe, maar hier moet de schutter na ieder schot loslaten en dan weer opnieuw druk uitoefenen op de trekker.

Afvuurstang intern onderdeel van een wapen tussen de trekker en de haan. Wanneer de trekker wordt overgehaald laat deze de trekkerstang draaien waardoor de haan wordt ontgrendeld, die vervolgens op het slaghoedje slaat.

Geweer vuurwapen voorzien van een lange loop en een schouderkolf.

Geweerlade onderdeel van hout of plastic dat onder de loop is geplaatst en ervoor zorgt dat het wapen beter in de hand ligt waarbij de hand van de schutter wordt beschermd tegen de hitte van de loop.

Haan mechanisch onderdeel dat in oude wapens zorgt dat het buskruit vlam vat en in nieuwe wapens slaat op de patroon (haan met lontslot, haan met radslot en haan met vuursteenslot...)

Kaliber hiermee wordt de diameter aangegeven van projectielen maar ook van de binnenkant van de loop van het wapen.

Kamer verbrandingskamer aan de achterkant van de loop, waarin de munitie wordt gedaan, waarop percussie wordt uitgeoefend waarna deze gelanceerd wordt.

Karabijn vuurwapen waarvan de ziel van de loop is voorzien van strepen en spiralen.

Kogel een door een vuurwapen afgeschoten projectiel.

Kolf onderdeel van een vuurwapen, van oorsprong gemaakt van hout, waarmee het wapen wordt vastgehouden.

Kulas bij wapens die via de mond worden geladen is de kulas het versterkte gedeelte aan de onderkant van de loop dat de lading bevat. Bij modernere wapens bevindt de kulas zich achter de loop om te zorgen dat de mechaniek van het bij het schot geproduceerde gas luchtdicht afgesloten is zodat het projectiel door de loop van het wapen naar buiten wordt geschoten.

Laadpan holle ruimte in lontslot-, radslot- en vuursteenslotwapens waarin het slaghoedje zit.

Laadstok een laadstok waarmee het projectiel via de wapenmond tegen het poeder kon worden gedrukt.

Loop deel van het wapen dat bestaat uit een buis waarmee projectielen afgeschoten kunnen worden.

Mond deel van het wapen waaruit het projectiel wordt afgevuurd en bij oude wapens wordt via deze opening de munitie ingebracht.

Patroon het patroon bevat de kogel(s), het buskruit en het slaghoedje

Pistool vuistvuurwapen waarvan de kamer onderdeel is van de loop of in het verlengde ligt van de loop.

Revolver vuistvuurwapen voorzien van een systeem van meerdere kamers die al draaiend voor de loop komen te liggen.

Slaghoedje het explosieve materiaal dat een vlam produceert die de kruitlading van het wapen in brand zet.

Slot het mechanische gedeelte van een vuurwapen dat zorgt voor de percussie.

Trekker onderdeel van de ontstekingsmechaniek, waar druk op wordt uitgeoefend door de schutter, waardoor het schot gelost wordt.

Trekkerbeugel metalen ring die de trekker beschermt tegen onbedoelde druk.

Trommel cilindervormig onderdeel van een revolver waarin een aantal kamers zitten met daarin de patronen, wanneer het draait komen deze een voor een voor het eind van de loop te liggen.

Vulmiddel van oorsprong plantenmateriaal dat gebruikt werd om het projectiel af te schermen van de explosieve lading.

Ziel binnenkant van de loop.

DE GESCHIEDENIS VAN DE **WAPENINDUSTRIE VAN LUIK**

Vanaf de 16e eeuw waren de Luikse wapenfabrikanten wereldwijd bekend vanwege hun specialistische kennis en dit duurt nog voort tot op de dag van vandaag. Hoewel niet altijd even geliefd, is de wapenhandel en -productie een van de vlaggenscheppen van de economie van ons gewest. Het prinsdom Luik was geografisch gezien een strategisch gebied voor het opzetten van een wapenindustrie. Alle elementen waren hiervoor aanwezig: hout en houtskool als brandstof, ijzer als grondstof en de Maas en haar zijrivieren voor de productie van waterkracht.

In 16e eeuw begint de wapenindustrie op te komen in Luik. Toch beschikken we over weinig informatie over de plaats en de manier waarop de productie van wapens en munitie in die tijd werd uitgevoerd. Maar in ieder geval maakte de stad in die begintijd al naam op het gebied van de artillerie: kanonnen, kogels, buskruit. In 1492 krijgt de stad het statuut van politieke neutraliteit waardoor het gemakkelijk wordt om commerciële contacten te leggen. Dankzij het transport via de rivier en de weg vindt de Luikse productie bovendien zijn weg naar Frankrijk, Holland en Duitsland.

In de 17e eeuw neemt de Luikse wapenproductie een hoge vlucht dankzij de productie van draagbare vuurwapens (ten koste van artilleriegeschut waarvan de productie in onze regio's instort). De ontwikkeling van deze industrie wordt gestimuleerd door Europese conflicten als de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) en de Dertigjarige Oorlog (1618-1648). De meeste van deze wapens zijn niet gesigineerd en er zijn maar heel weinig beschrijvingen over de productie van voor het midden van de 17e eeuw bewaard gebleven. Er is nooit sprake geweest van een Luiks gilde van wapenfabrikanten. Ambachtslieden uit deze sector verdeelden zich al naar gelang hun specialisme over de afdelingen van de 32 Bons Métiers de Liège (32 goede ambachten van

Luik). Deze gespecialiseerde ambachtslieden werkten vanuit huis. Degene die werden aangeduid als 'wapenfabrikanten' waren in feite kooplieden die op zoek gingen naar bestellingen en deze vervolgens lieten uitvoeren door lokale ambachtslieden, die verspreid zaten over de wijken.

Geleidelijk aan komen er reglementen met de bedoeling de productie te controleren, die tot dan toe aan geen enkele regel onderhevig was geweest. In 1672 proberen de autoriteiten een keurmerk in te stellen om de kwaliteit van de producten te kunnen garanderen. Maar pas in 1810 onder het bestuur van Napoleon Bonaparte wordt dit keurmerk officieel en meteen ook verplicht gesteld.

De Luikse wapenhandel zal enorm lijden onder de onrustige periode van de Franse Revolutie en de Napoleontische periode. De Luikse wapenfabrikanten verliezen hun neutrale status die het hun mogelijk maakte om handel te drijven met alle landen. De wapenindustrie valt achtereenvolgens onder de militaire controle van de Republiek en het Keizerrijk waardoor hen steeds drastischere beperkingen worden opgelegd zowel op het gebied van de productie als de handel.

Jean Gosuin, een Luikse wapenhandelaar die bij heeft gedragen aan de val van het Ancien Régime verkrijgt in 1801 het exclusieve recht voor de productie van wapens in Luik. In werkelijkheid beheert Gosuin een 'magazijn' met wapens die gemaakt zijn door ambachtslieden, die nog steeds op de traditionele manier werken, zelfstandig vanuit hun huis, alhoewel ze zich wel moeten houden aan zeer strenge regels. Het Franse regime legt namelijk een groot aantal, voorheen ongekende, productieregels op, die de Luikse wapenindustrie op zijn grondvesten doet trillen en voorbereidt om in de nabije toekomst nieuwe technologieën te gaan toepassen. Gedurende de loop van de 19e eeuw veran-

JAN DE CORTE ALIAS JEAN CURTIUS

Jan de Corte, die zijn naam verandert in het Latijnse Jean Curtius wordt in 1551 geboren in Basse-Sauvènière. Op 23-jarige leeftijd huwt hij Pétronille de Braaz, de dochter van een rijke koopman met wie hij twee zonen krijgt. Jean Curtius staat aan de basis van de spreuk 'Rijk als een Curtius uit Luik', een uitdrukking die tot het eind van de 18e eeuw gebezigd werd. Hij vergaart rijkdom dankzij de wapenindustrie en het buskruit, dat hij exporteert en verhandelt in opdracht van het Spaanse koningshuis, dat hem heeft benoemd tot officiële leverancier van munitie. Hij is tevens bankier, exploitant van mineralen, verzamelaar en mecenas.

In 1609 maakt het 'Twaalfjarig Bestand' plotseling een einde aan het vervoer van oorlogsmateriaal ondanks de financiële verplichtingen die Spanje was aangegaan. Om zijn zaken weer een boost te geven, besluit Curtius in 1616 om te vertrekken naar Spanje en daar een metaalindustrie op te zetten, aangezien Luik zich daar vanaf de 17e eeuw in was gaan specialiseren.

Voor die tijd tussen 1595 en 1597 had hij nog gezorgd voor de gedeeltelijke financiering van de aanleg van de maaskaden Quai de la Batte en Quai des Tanneurs en had hij het kanunikenhuis aan de kade gekocht en dit vervangen door een huis voor zichzelf en een magazijn. Deze gebouwen bestonden uit een groot huis aan de voorkant dat het 'paleis' genoemd werd, waar hij zijn klanten ontving en een private residentie aan de achterzijde. Het wooncomplex werd aangevuld met tuinen, stallen, bijgebouwen voor het personeel enz. Een jaar voor zijn dood verkocht zijn zoon het 'paleis' aan Mont-de-Piété terwijl de woning in de familie bleef tot in de 19e eeuw. Na een lange loopbaan als industrieel overlijdt Jean Curtius op 13 juli 1628 in Liégnies in Spanje.

Jean Wirix, Portret van Jean de Corte, gravure, Antwerpen, 1607 – collectie Grand Curtius © Stad Luik

DE BANC D'ÉPREUVES (PROEFBANK VOOR VUURWAPENS)

Nadat hij klachten had gekregen over wapens afkomstig uit het prinsdom Luik,vaardigt Prins-Bisschop Maximiliaan-Hendrik van Beieren op 10 mei 1672 een decreet uit waarin staat dat het keurmerk verplicht is voor alle geweerlopen. Het keurmerk zou moeten worden uitgevoerd op een openbare plaats door een erkende tester en voorzien moeten zijn van het teken van de perroen, het symbool van de stad. Dit keurmerk zal verder worden aangepast naar aanleiding van het decreet van Napoleon van 14 december 1810. Hierin wordt de procedure vastgelegd en de wijze waarop de Bancs d'épreuves zal functioneren. De Proefbank voor vuurwapens van Luik is nog steeds actief en het keurmerk is meer dan ooit een verplichting voor alle typen vuurwapens.

FABRIQUE NATIONALE D'ARMES DE GUERRE

Op 15 oktober 1888 richt een groep Luikse fabrikanten de naamloze vennootschap 'Les fabricants d'armes réunis' (de verenigde wapenproducenten) op om een opdracht in de wacht te slepen, die bestaat uit het voorzien van het Belgische leger van machinegeweren van het type Mauser. De vennootschap begint haar activiteiten in 1889 onder de naam Fabrique Nationale d'Armes de Guerre (Nationale fabriek voor oorlogswapens). Er wordt een fabriek gebouwd in Herstal met alle nodige installaties om deze belangrijke bestelling te kunnen uitvoeren. In 1898 gaat FN samenwerken met John Moses Browning, ontwerper van een enorm aantal wapentoeepassingen en wordt het de wereldleider op het gebied van automatische wapens, vooral pistolen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt FN gevorderd door het Duitse leger. Pas na het einde van de oorlog zal het bedrijf zijn activiteiten hervatten. Tegenwoordig is FN Herstal wereldwijd bekend vanwege de kwaliteit van haar producten.

Fabrique Nationale d'Armes de Guerre (Herstal), circa 1900
©Universiteit van Luik

dert de structuur van het ambacht geleidelijk aan door de mechanische productie van wapenonderdelen. Op het gebied van burgerwapens sticht Henri Pieper in 1886 de eerste Luikse onderneming voor mechanische massaproductie van wapenonderdelen, waarmee deze uit de Verenigde Staten geïmporteerde methode voor het eerst wordt toegepast in Europa. Tussen 1860 en 1890 wordt het gebruik van machines gemeengoed en kan de productie verveelvoudigd worden waardoor men kan concurreren met de nieuwe centra voor productie van wapens in de Verenigde Staten. Na de onafhankelijkheid van België is het land weer neutraal en heeft het weer toegang tot alle potentiële markten. Dit wordt een geweldig succes en de stad Luik wordt in 1860 erkend als de grootste wapenproducent ter wereld.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog had de Duitse bezetter een besluit uitgevaardigd voor de sluiting van de wapenfabrieken. Tussen de twee wereldoorlogen krabbelde de Luikse wapenindustrie redelijk goed op ondanks de stijging van de lonen, het zoeken naar geschikte arbeiders en een toegenomen concurrentie. Maar met de economische crisis van 1929 kwam de wapenindustrie pas echt in grote problemen.

In 1935 werd de industrie nieuw leven ingeblazen vanwege de herbewapening van de Europese legers met het oog op de nadering van een tweede wereldoorlog, maar ook deze oorlog sloeg diepe wonden in de sector, die meerdere jaren nodig had om zich te herstellen, waarbij plaats werd gemaakt voor een steeds meer gestandaardiseerde productie.

In de loop van de tijd heeft de sector veel schommelingen doorgemaakt onder invloed van de oorlogen, de maatschappelijke veranderingen, arbeidsrechten en sociale verworvenheden maar ook anti-militaristische ideologieën. Toch is de wapenproductie in Luik nog steeds een van de boegbeelden van de Waalse economie.

DE COLLECTIE VAN HET WAPENMUSEUM

Het in 1885 geopende Wapenmuseum was een initiatief van de lokale wapenfabrikant Pierre-Joseph Lemille en de Gemeente. Het is een van de oudste museums van de stad. Aanvankelijk was het doel om zoveel mogelijk draagbare vuurwapens te verzamelen van over de hele wereld om aan de vaklieden te tonen wat er zoal wereldwijd op wapengebied geproduceerd werd. In de loop van de tijd is de collectie van dit museum door een groot aantal aankopen uitgegroeid tot een van de belangrijkste ter wereld in zijn vakgebied: naast draagbare burgerwapens en militaire wapens is de collectie langzamerhand uitgebreid met witte wapens, verdedigingswapens, bogen, munitie, medailles en andere insignes, enz. Het museum dat sinds september 2018 gevestigd is in het paleis van Jean Curtius toont op de afdeling burgerwapens ongeveer zeshonderd opmerkelijke stukken waarmee de geschiedenis wordt verteld van de wapenindustrie vanaf de 16e eeuw tot de 21e eeuw. Deze stukken getuigen van het vakmanschap van de Luikse wapenindustrie die vandaag de dag nog steeds grote internationale bekendheid geniet.

PISTOOL MET RADSLOT EN DUBBELE LOOP VAN LODEWIJK XIII

De Franse koning Lodewijk XIII ontwikkelt al snel een bepaalde interesse voor de wetenschappen, kunst en ambachten maar ook voor wapens en militaire exercities. Hij wil alles uitproberen en houdt zich beurtelings bezig met onder andere de mechaniek en de wapenkunde. De koning heeft overigens een bijzondere wapencollectie, die met zorg onderhouden wordt en waarvoor hij de beste Franse haakbuschutters uit zijn tijd aantrekt. Dit wapenkabinet bevat het meest imposante deel van de collecties van de kroon, en de stukken die er deel van uitmaken vormen de belangrijkste getuigenis van het onderricht in de krijgswetenschap dat de koning ontvangen heeft.

De uit Lisieux in Normandië afkomstige Jean le Bougeois is de officiële mecanicien van Lodewijk XIII. Samen met zijn broers Pierre et Marin hield hij zich bezig met de klokken, vuurwapens en andere precisie-instrumenten uit de koninklijke collecties. Dit pistool zou door hem zijn vervaardigd in 1610. Het wapen dat uit twee lopen bestaat die door een metalen ring bij elkaar worden gehouden in plaats van aan elkaar gelast te zijn, heeft een voor die tijd klein formaat. Te oordelen naar de afwerking was het duidelijk niet bedoeld voor het slagveld. Het is fijnzinnig vormgegeven en versierd en is meer een kunstwerk en een verzamelstuk. In de 19e eeuw is het ontvreemd en later kwam het in de collectie van het Wapenmuseum terecht via private verzamelaars.

PISTOOL VAN NICOLAS NOËL BOUTET

Nicolas-Noël Boutet, die in 1761 werd geboren in Parijs was bekend als een van de belangrijkste haakbusschutters van zijn tijd.

Hij was vermaard om de perfectie van zijn producten zowel op decoratief vlak als mechanisch. Hij maakt een carrière als gewone haakbusschutter aan het hof van Lodewijk XVI, voordat hij tot artistiek directeur van de Manufacture de carabines de Versailles (Karabijnfabriek van Versailles) wordt benoemd in 1792 en in 1798 tot algemeen directeur van de Manufactures d'armes et Ateliers de réparation de France (Wapenfabrieken en reparatieateliers van Frankrijk). Tot aan zijn overlijden in 1833 maakt Boutet stevige en tegelijkertijd elegante wapens met decoratiemotieven die zoals in zijn tijd gebruikelijk was ontleend zijn aan de kunst uit de oudheid. Zeer begaan met de kwaliteit en de afwerking laat hij zich omringen door uitzonderlijke ambachtslieden waaronder talentvolle meester edelsmeden waarmee hij echte meesterwerken realiseert op het gebied van wapens.

MANUFACTURE D'ARMES DE VERSAILLES (WAPENFABRIEK VAN VERSAILLES)

Deze werkplaats voor oorlogstuig werd in 1793 opgericht en gehuisvest in de zuidvleugel van het Paleis van Versailles. Meteen vanaf het begin staat Nicolas-Noël Boutet aan het hoofd van de fabriek. Deze fabriek zal een karabijn ontwikkelen het zogenaamde Modèle 1793, dat door de troepen 'karabijn van het jaar III' genoemd wordt. De fabriek produceert overigens verschillende soorten wapens zoals geweren, karabijnen, sabels en musketten. Er worden ook erewapens en praalwapens geproduceerd met veel aandacht voor de decoratie, het graveerwerk en de goudbeplating, waardoor deze wapens echte schatten zijn.

SET PISTOLEN IN KIST VOOR DE WERELDTENTOONSTELLING VAN 1889 IN PARIJS

De Wereldtentoonstelling van 1889 in Parijs vond plaats op een terrein van 50 hectaren dat zich uitstreckte tussen Champ-de-Mars, Palais du Trocadéro en Esplanade des Invalides. De Eiffeltoren, waarmee de honderdste verjaardag van de Franse Revolutie werd gevierd, was zonder twiifel de ster van de tentoonstelling, maar het Palais de Guerre (Paleis van de oorlogvoering) in de Invalides mocht er zeker ook zijn. Dit paviljoen met een façade van 150 meter lengte en een portiek in de vorm van de arc de triomphe bood plaats aan een indrukwekkende wapencollectie. Tegelijkertijd was een van de toonzalen van het Palais des Industries (Industriepaleis) gewijd aan draagbare wapens. De majestueuze galerij van de draperieën die gedeeltelijk aan het oog werd onttrokken door het gebouw ernaast, toonde op zijn beurt jachtgeweren, zwaarden, floretten en zakrevolvers. Tevens werden er nieuwe modellen getoond van de grote Franse fabrieken waaronder een nieuw systeem met automatische lader en zakrevolvers die zo plat waren als portefeuilles.

Tijdens deze Wereldtentoonstelling van 1889 in Parijs had België op de Avenue du Bourdonnais een afdeling gewijd aan

MAISON GEERINCKX

Omstreeks 1860 vestigt de Luikse wapenhandelaar Geerinckx zich in Parijs op nummer 93 in de Boulevard de Montparnasse. Zijn producten waren vermaard om de kwaliteit van het mechanisme en de eenvoudige afwerking. In de 'Almanachs de l'étranger à Paris' (almanak van buitenlanders in Parijs) wordt deze haakbussschutter genoemd als een van weinigen in Parijs van dit ambacht waar men nog de volledige productie uitvoert van geweren en karabijnen. Naast het produceren van vuurwapens beschikte Geerinckx ook over een schietbaan, waar de schutter kon oefenen met het schieten op een doel.

verschillende industrieën. Iedere industrie wilde hier vertegenwoordigd zijn, zoals de kantwerkers uit Mechelen, glasbewerkers, karrenbouwers, meubelmakers, pelterijen en de afdeling gewijd aan burgerwapens en militaire wapens tegenover het Engelse paviljoen. De jachtgeweren, revolvers, dolken en jachtmessen vormden het succes van deze galerie.

Dit kistje met pistolen won de gouden medaille tijdens deze tentoonstelling van 1889.

LE RAPIDE (DE SNELLE)

Dit jachtgeweer dat door een Belgische priester, abbé Roland, die in zijn vrije tijd wapens maakte, werd ontworpen wordt 'so-nivore-concentrateur' genoemd. Het wordt geladen via het einde van de loop met een verstelbare ring die de knal verzacht en waarmee de hagelregen gericht kan worden zodat deze minder verspreid raakt en de schootsafstand vergroot kan worden. Dit apparaat dat een voorloper is van de moderne 'demper' en 'choke' is met name geschikt voor oorlogswapens en geschut van groot kaliber.

ANSON EN DEELEY GEWEER

In 1875 ontketenen de Britse William Anson en John Deeley, beide werkzaam bij de firma Westley-Richards in Birmingham een revolutie in de wapenwereld met een alternatief voor het traditionele slotmechaniek. Een eenvoudig percussiemechaniek zonder uitwendige hanen, dat algemeen bekend zal worden als 'Anson & Deeley-systeem'. Beide ingenieuze batterijen zonder hamer (dat wil zeggen zonder uitwendige hanen) waarbij het laden gebeurt door middel van het omklappen van de lopen, bestaan uit slechts vijf onderdelen, alle even eenvoudig als robuust: de haan (met de hamer), de V-vormige hoofdveer, de hendel, de trekker en de trekkerveer. Als het wapen geopend wordt, wordt de hefboom in beweging gebracht door de lange pal, waardoor de haan gaat draaien; deze laatste buigt over en drukt de veer samen. Na het buigen wordt de haan tegengehouden door de trekker en is het wapen gereed om te vuren. Wanneer druk op de trekkerbeugel wordt uitgeoefend buigt de trekker zelf ook over zijn as en laat hierdoor de haan los die, voortgeduwd door zijn eigen veer, slaat op het slaghoedje van de patroon.

B25 BROWNING GEGRAVEERD DOOR FÉLIX FUNKEN

In 1897 stuurt de Fabrique nationale d'armes de guerre d'Herstal (FN Herstal) zijn directeur naar de Verenigde Staten met als missie informatie te vergaren over de nieuwe technieken die daar worden toegepast bij de productie van fietsen. Deze laatste ontmoet hier de grote uitvinder en wapenmaker John Moses Browning, bekend vanwege een twintigtal octrooien die hij heeft verkocht aan de firma Winchester en vanwege zijn methode om gas her te gebruiken. Een methode die werd toegepast in de eerste prototypes van mitrailleurs die voor de Colt Company werden ontwikkeld. Bij deze ontmoeting biedt Browning de directeur van FN de licentie aan voor de productie van het recent door hem ontwikkelde nieuwe automatische pistool 7,65mm X 17 mm. Deze overeenkomst betekent de start van een vruchtbare industriële samenwerking.

Kort voor zijn dood in 1926 voltooit Browning de ontwikkeling van zijn ultieme meesterwerk: het B25 geweer. Dit is het eerste geweer in de geschiedenis van jachtwapens met boven elkaar liggende lopen, waarbij de percussiemechaniek zich midden in het wapen bevindt. In het technisch ontwerp van dit wapen is de jarenlange kennis en ervaring van de meester geconcentreerd. Rekening houdend met de behoeften van de jagers van zijn tijd, begreep Browning dat de fanatieke beoefenaars van deze praktijk liever een vizier hadden over een enkele as en een unieke selectieve trekker. Het wapen dat vanaf 1931 in België werd vervaardigd is ook tegenwoordig nog een commercieel succes.

FÉLIX FUNKEN

Vlak na de Eerste Wereldoorlog groeit de vraag naar fraaie jachtgeweren. De Fabrique nationale opent daarom een nieuwe afdeling onder leiding van Félix Funken, wiens talenten als meester graveerder toen al zeer gewaardeerd werden. Dit atelier voor het graveren van wapens maakte een ongekende ontwikkeling door. Zodanig dat hier in de jaren '60 bijna 180 arbeiders tewerkgesteld waren alleen al voor het graveren.

Félix Funken heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de bekendheid van jachtgeweren die bij FN werden vervaardigd; bovendien heeft hij het repertoire van graveermotieven op wapens sterk uitgebreid. De stukken van zijn hand worden gekenmerkt door de overheersende Engelse klassieke stijl (acanthusbladeren en jachttafelen). Hij liet zich ook inspireren door het grafische repertorium van de art decostijl. Voor de decoratie van deze B25 heeft Funken zich rechtstreeks laten inspireren door de architectonische lijnen van zijn tijd. Het wapen werd gemaakt ter gelegenheid van de 'Watertentoonstelling' die in 1939 in Luik werd georganiseerd. De kolf van dit jachtgeweer is door de meester versierd met een lijnenpatroon dat doet denken aan golven op het water veroorzaakt door de schokken van explosies.

GRENDELGEWEER TYPE MAUSER

De grendelmechaniek wordt gekenmerkt door de beweeglijke kulas op de loop van het wapen, die handmatig wordt geopend en gesloten door middel van een grendel. Door gebruik van moderne patronen is het systeem bestand tegen hoge druk. De loop kan hermetisch worden afgesloten op de patroon zodat de kogel, de vlam en de verbrandingsgassen naar de voorkant van de loop worden gedreven. Na het schot zorgt de rotatie van 60 tot 90° ervoor dat de kulas van voor naar achteren geopend wordt om de lege huls eruit te werpen, de slagpin te belasten en een nieuwe patroon uit het magazijn te halen dat onder de kulas zit. De door Paul Mauser ontwikkelde grendelmechaniek werd in het begin van de 20e eeuw een echte standaard.

MAUSER WAFFENFABRIK

In 1867 ontwerpen Wilhelm en Paul Mauser voor de Koninklijke Wapenfabriek Oberndorf in Neder-Saksen een eerste geweer, dat geladen wordt door een draaiende kulas. Na de Frans-Pruisische oorlog van 1870 wordt dit model Gewehr 71 als standaardwapen aangenomen door het Duitse leger. Als ontwikkelaar van repetiergeweren produceert Paul Mauser een ongelooflijke variatie aan wapens, waaronder het model Gewehr 93 dat een groot internationaal succes wordt en een vijftal jaar later zijn meesterwerk Gerwehr 98. De door hem ontwikkelde grendelmechaniek zorgt voor een aanzienlijke stijging in de verkoop van de Duitse firma. Na dit commerciële succes wordt de fabriek van de broeders overgenomen door het industriële concern Loewe, een van de grootste wapenleveranciers ter wereld. Ook FN Herstal zal hier tijdelijk deel van uitmaken.

BORCHARDT C-93

Het eerste halfautomatische pistool in de geschiedenis van vuistwapens dat echt goed werkte, de Borchardt C-93, wordt in 1893 ontworpen door ingenieur Hugo Borchardt in dienst van de firma Ludwig Loewe in Duitsland. Dit wapen dat een ongebruikelijke vorm heeft voor die tijd brengt een aantal technologische vernieuwingen samen zoals de korte terugslag van de loop en de kolf waarin een losse lader kan worden geplaatst. Vanwege de afmetingen en de slechte ergonomie werd dit wapen nooit op grote schaal verspreid, maar het diende als voorbeeld voor andere modellen als de Luger P08 of Luger Parabellum, die tijdens de Eerste en de Tweede oorlog door het Duitse leger gebruikt werd. Dit halfautomatische pistool werd ontworpen door Georg Luger en kreeg een betere algemene balans dan het ontwerp van Hugo Borchardt, dat vijf jaar eerder was verschenen. Het wordt een gigantisch succes zowel op de markt voor burgerwapens en militaire wapens, waarmee het meteen een legende wordt.

GLOCK

De door Gaston Glock in 1963 opgerichte Oostenrijkse firma Glock zal vanaf 1980 een steeds grotere rol gaan spelen dankzij de productie van een serie halfautomatische pistolen van een nieuw type, de Glock's, tegenwoordig beschouwd als een van de best presterende en betrouwbaarste pistolen ter wereld. Het zeer innovatieve bedrijf Glock is feitelijk de eerste producent die polymeer gebruikt bij de productie van pistolen, zoals de Glock 17. Naast een uitgekiende ergonomie zorgt de toepassing van dit synthetische thermoplastic ervoor dat er lichtere wapens kunnen worden geproduceerd, die minder gevoelig zijn voor roest en een minder heftige terugslag hebben vanwege het zachtere materiaal. Naast een hoge capaciteitslader zijn de Glock pistolen voorzien van een origineel veiligheidssysteem: een kleine hefboom op de trekkerbeugel moet worden ingedrukt voordat men kan schieten. Dus terwijl het gereedmaken van het geweer vlot gaat, kan er niet 'per ongeluk' een schot worden gelost zolang er niet op de hefboom is gedrukt. Deze Glock pistolen betekenden een echte technologische revolutie en zijn altijd, tot op de dag van vandaag, een enorm commercieel succes geweest.

PISTOOL MET DE LOPEN BOVEN OP ELKAAR

Vanaf de 16e eeuw komen er pistolen op de markt. Eerst voorzien van een lontslot-systeem daarna met radslot en vervolgens met vuursteenslot. Rond 1610 zou de Franse wapenmaker Marin le Bourgeois, gevestigd in het Louvre onder beschermheerschap van Lodewijk XIII, het klassieke vuursteenslot ofwel Franse slot hebben uitgevonden. Dit was het resultaat van de ontwikkeling van opeenvolgende vuursteenmechanieken. Het laden van het wapen met buskruit was een gevaarlijke activiteit, aangezien dit via de wapenmond moest gebeuren met behulp van een buskruitpeer en er toen nog geen brandwerend vulmiddel gebruikt werd. De handgreep was van enorme omvang en vaak voorzien van een zware metalen pommel, de 'calotte' genoemd, die als strijdnok kon worden gebruikt nadat het enige pistoolschot was afgevuurd. Toch waren deze pistolen soms uitgerust met meerdere lopen boven op elkaar. Iedere loop had een eigen vuursteenslot waardoor meerdere schoten na elkaar konden worden gelost.

TE ZIEN IN DE FILM ... PIRATES OF THE CARIBBEAN

De filmserie 'Pirates of the Caribbean' toont de gouden tijden van de piraterij in de Cariben. Inderdaad floreert de piraterij in de Cariben gedurende twee eeuwen (tussen circa 1520 en 1720) ten koste van het Spaanse koloniale rijk, dat heerst over dit gebied, genaamd 'Nieuw Spanje'. De schepen beladen met de geldopbrengsten van één productiejaar vormden een favoriete prooi voor deze gevaarlijke avonturiers. Piraten, boekaniers, zeerovers en andere kapers waren gewapend met redelijk hanteerbare vuursteenpistolen waarmee ze de langzamere schepen uit een konvooi enterden.

DERINGER

De Deringer is een klein type zakpistool dat tussen 1835 en 1868 ontworpen en ontwikkeld is door Henri Deringer, een Amerikaanse wapenfabrikant uit Philadelphia. Deze Deringers, die oorspronkelijk voorzien waren van een percussieslot, zijn voorzien van een opschrift met zijn naam en de productieplaats (Philadelphia). Daarna zijn er veel kopieën van verhandeld onder dezelfde naam maar door andere fabrieken, daardoor is de naam een antonomasie geworden voor ieder pistool van dit type. Maar die fabrikanten hebben de naam vaak verkeerd gespeld, met twee in plaats van één 'r', vandaar dat de foutieve naam tegenwoordig wijd verspreid is (*Derringer). Terwijl bij dit model van Henri Deringer maar één schot kon worden gelost waarna weer opnieuw moest worden geladen, hebben de meeste latere modellen een extra tweede kamer en een tweede loop zodat er twee keer geschoten kon worden (dubbele Deringer). Met dit type wapen, het originele model van Henri Deringer werd de Amerikaanse president Abraham Lincoln in 1865 vermoord.

TE ZIEN IN DE FILM ... GANGS OF NEW-YORK

Amsterdam Vallon, de zoon van een predikant ziet zijn vader voor zijn ogen sterven tijdens een gevecht tussen een groep Amerikanen van Engelse afkomst en een groep Ierse immigranten in het New York van 1846. Eenmaal volwassen is hij van plan de dood van zijn vader te gaan wreken. Hij roept alle Ieren uit zijn wijk op om samen de strijd aan te gaan met Bill the Butcher, de moordenaar van zijn vader. De film speelt zich af in een achterstandsbuurt, Five Points in Manhattan, waar het leven moeilijk is en gewelddadig. Gangs maken de dienst uit en zaaien dood en verderf in de wijk. Ze zijn vaak gewapend met klein formaat Deringer pistolen.

SCHOTS SYSTEEM

Rond 1700 verschijnen de kleine zakrevolvers die bij ons 'Schotse pistolen' worden genoemd omdat ze oorspronkelijk uit Groot-Brittannië komen. De meeste hebben één of meerdere afschroefbare lopen waardoor ze via de achterkant van de kulas kunnen worden geladen. Andere typen lijken erop maar hebben een vaste klassieke loop en moeten dus via de wapenmond geladen worden. De mechaniek van deze pistolen die oorspronkelijk voorzien waren van een vuursteenslot wordt steeds beter al naar gelang de ontwikkeling van de techniek. De 'Schotse pistolen' zullen vooral in Luik worden geproduceerd tot aan het begin van de 20e eeuw.

EXPRESS: DE KARABIJN VAN DE SAFARIS

Oorspronkelijk betekende de term safari (afkomstig uit het Swahili): ontdekkingsstochten door de Afrikaanse gebieden. Maar vanaf het einde van de 19e, begin 20e eeuw wordt het continent overspoeld met kolonisten uit heel Europa die zich wijden aan een nieuw soort tijdverdrijf: uitgebreide expedities die op groot wild gaan jagen. De term 'safari' krijgt daardoor een ietwat andere betekenis... Al snel zetten de kolonisten de eerste natuurreservaten op en trekken westerse amateurjagers aan. Dit betekent een beperking van de jacht door de lokale bewoners voor hun voedselvoorziening. Van de Afrikaanse dieren zijn de leeuw, het luipaard, de buffel, maar vooral de olifant en de neushoorn de geliefde prooien. Deze worden de 'big five' genoemd. Voor het jagen op deze grote dieren blijkt als snel dat krachtige wapens nodig zijn die met grote buskruitladingen kogels van groot kaliber kunnen schieten. Sommige van deze wapens produceren zo'n schok dat ze de katachtigen en de dikhuiden in één keer kunnen doden. In die tijd worden veel jachtgeweren met dubbele lopen, kantelgeweren en centraalvuurgeweren, 'Express karabijnen' genoemd, geproduceerd die op hetzelfde principe gebaseerd zijn als de klassieke geweren met dubbele loop, maar gemonteerd op bascules en robuuste versterkte kolven. Deze karabijn is ontwikkeld om bestand te zijn tegen de extreme omstandigheden in de savanne (grote hitte, enz.) en de kleur van de loop is gevlekt, het resultaat van een chemisch en thermisch proces waardoor het staal aan de binnenkant van de loop zacht is en het staal aan de buitenkant hard.

TE ZIEN IN DE FILM ... JUMANJI

Jumanji is een avonturenspeel in de jungle dat verdacht veel lijkt op een eenvoudig ganzenbordspel met het enige verschil dat de boodschap uit ieder vakje werkelijkheid wordt. De leeuw, het nijlpaard en de ondeugende apen verlaten het spel. Stroper Van Pelt, bijgenaamd the Crazy Hunter is onderdeel van het universum van het spel. Hij draagt een tropenoutfit inclusief helm en is gewapend met een groot kaliber safarikarabijn.

WINCHESTER-KARABIJN

In 1860 ontwikkelt ingenieur Benjamin Tyler Henry, technisch directeur van de firma Winchester het Henry-geweer, het eerste betrouwbare en goed werkende repetiteergeweer, de voorloper van alle Winchester-karabijnen. Het herladen gebeurt handmatig via de achterkant door middel van een hefboomsysteem. De metalen reservepatronen worden bewaard in een buisvormig magazijn, dat zich onder de looper bevindt. Een paar jaar later komt het in 1864 tot een hevig conflict tussen Benjamin Tyler Henry en Oliver Winchester en verlaat Henry voorgoed de firma van deze laatste. Na de Amerikaanse Burgeroorlog neemt Oliver Winchester het heft in handen en vraagt aan een van zijn beste medewerkers, Nelson King, om het Henry-geweer te perfectioneren met als doel zijn eerste Winchester-karabijn te maken. Dit is het beroemde Model 1866, bijgenaamd 'Yellow Boy' vanwege het gebruik van verguld brons voor de kast van de kulas. De daaropvolgende karabijn, de Winchester 1873, die ook een aantal verbeteringen bevatte, werd 'The Gun That Won The West' genoemd. Deze wapens werden een ongekend succes en werden feitelijk de symbolen van de verovering van het Westen.

TE ZIEN IN DE FILM ... BUFFALO BILL

William Frederick Cody, die afkomstig is uit een familie die tegen de slavernij strijd, leidt een avontuurlijk bestaan, hij neemt deel aan de Indiaanse oorlogen en is ruiter voor de Pony Express, een snelle koerierservice. Hij voorziet de arbeiders die aan de Kansas Pacific-spoorlijn werken van bison en krijgt daarom de bijnaam 'Buffalo Bill'. Hij wordt een legende dankzij de verhalen van Ned Buntline over zijn avonturen in de Dimes Novels (een soort pocket) en diens stuk voor rondreizend theater waarin het Amerikaanse Westen werd verbeeld. Net als de Winchester-karabijnen is Buffalo Bill nog steeds een mythisch figuur uit het Wilde Westen, een inspiratiebron voor westerns.

WALTHER PPK

Het halfautomatische pistool Walther PP (Polizei Pistole), dat vanaf 1929 werd geproduceerd door de Duitse firma Carl Walther is al snel een enorm succes. De sleutel tot dit succes is de kleine omvang van het wapen, de eenvoudige mechaniek die direct wordt geactiveerd door de terugslag en de betrouwbaarheid van het innovatieve veiligheidssysteem waardoor het geladen wapen veilig kan worden vervoerd. Dit pistool werd op grote schaal gebruikt door Europese politiekorpsen en tijdens de Tweede Wereldoorlog waren de meeste Duitse soldaten ervan voorzien. Bovendien werd in 1931 het model Walther PPK (Polizei Pistole Kurz) geproduceerd, een meer compacte versie die voorzien was van een karkas gemaakt uit een lichte metaallegering.

TE ZIEN IN DE FILM ...

JAMES BOND

James Bond een fictief personage, dat in 1953 ontsproten is aan de geest van Ian Fleming, en ook bekend staat als 007, is een agent in dienst van de Secret Intelligence Service, de buitenlandse inlichtingendienst van het Verenigd Koninkrijk. In de film 'Dr. No' die werd uitgebracht in 1962, slaagt major Boothroyd, belast met de technische snufjes en in het bijzonder de bewapening, er op aandringen van 'M' in om Bond ervan te overtuigen dat hij zijn Beretta, die beschouwd werd als een damespistool, te vervangen door een Walther PPK. Het feit dat dit compacte pistool eenvoudig en ongezien kan worden gedragen in een holster onder een smokingjasje was een onmiskenbaar voordeel voor James Bond! De Walther PPK werd een icoon voor de James Bond filmserie en ondanks het feit dat hij in een aantal films niet te zien was, maakte hij zijn comeback in 'Quantum of Solace' en '007 Spectre' waar hij weer als trouwe metgezel fungeerde van de beroemde geheimagent op diens avonturen.

COLT M1911 PISTOOL

Het halfautomatische pistool dat ontworpen werd door John Moses Browning, de M1911 wordt ook wel 'Automatic Colt Pistol (ACP)' of 'Colt 45' genoemd vanwege het unieke kaliber van de munitie waarmee het originele model kon worden geladen (45 ACP). Een wapen met een sterk kaliber van 8 schoten (zeven patronen in de lader en één in de kamer van de loop) waarvan het schot een grote terugslag ontwikkelt. Hoe dan ook wordt dit model in de zoektocht naar een pistool, dat tegelijkertijd robuust, handzaam en betrouwbaar is al snel het officiële pistool van de Amerikaanse strijdkrachten, die het 74 jaar lang zullen gebruiken van 1911 tot 1985, vooral tijdens de twee wereldoorlogen. Dit wapen wordt zelfs vandaag nog door veel Amerikaanse schutters beschouwd als het beste halfautomatische pistool op de markt, waardoor nogmaals, en waarschijnlijk ten overvloede, het bewijs geleverd wordt voor het genie van Browning. Bovendien wordt de uit 1926 daterende moderne versie van het wapen, de M1911A1, die prominent aanwezig was in de Koreaoorlog en de Vietnamoorlog, nog steeds door bepaalde korpsen van het Amerikaanse leger en organisaties als FBI en SWAT gebruikt.

TE ZIEN IN DE FILM ... PULP FICTION

Een gangsterfilm van Quentin Tarantino uit 1994 met drie door elkaar lopende verhaallijnen. De helden zijn Vincent Vega en Jules Winnfield, huurmoordenaars in dienst van Marsellus Wallace. Gewapend met hun zil-verkleurige Colt 45 voert het stel de ene na de andere executie uit doorspekt met bijzondere discussies.

INFO

+32 (0)4 221 68 17
infograndcurtius@liege.be
www.grandcurtius.be

